

Бачення партнерів консорціуму проекту TransLearnN щодо майбутнього університетів в контексті сталого розвитку

Консорціум проекту TransLearnN щодо майбутнього університетів в контексті сталого розвитку розробив своє бачення проекту Концепції сталого розвитку університетів України. Після інтенсивних консультацій з понад 100 експертами та стейхолдерами з університетів - членів проекту та широкого кола зовнішніх партнерів, консорціум проекту ухвалив документ *"Концепція сталого розвитку університету до 2030 року - проект"*.

Україна як і всесвіт стикаються з величезними викликами, наприклад, пошук стійкої рівноваги між екологічними, економічними та соціальними проблемами, цифровим переходом та (гео -) політичною невизначеністю. Ми перебуваємо у переломному моменті, у час трансформації суспільства та системи університетської освіти та університетів як мультикультурних центрів інноваційного сталого розвитку. Тому було важливим стратегічно осмислити майбутнє.

Якими ми хочемо бачити українські університети через десять років? Якою має бути їхня роль у суспільстві та як мають еволюціонувати їхні місії? Які основні цінності та ключові умови ми повинні зберегти? Це деякі з ключових питань, над якими консорціум партнерів розмірковував протягом усього процесу консультацій у 2023-2024 роках. Результатом стало бачення Концепція сталого розвитку університету до 2030 року - проект, що пропонує натхнення та орієнтири для університетських лідерів та академічних спільнот. Це заклик до посилення ролі університетів у суспільстві та запрошення до всіх зацікавлених сторін об'єднати зусилля для глибшої та ефективнішої співпраці. " Концепція сталого розвитку університету до 2030 року - проект " –це документ ,який може стати базовим для підтримки університетів в їхньому розвитку, сприяти обміну досвідом та надавати змогу формувати спільні

інтереси, пов'язані з майбутнім університетів, для політичних та адміністративних кіл у державі. Щоб розвинути це бачення та зібрати ідеї щодо шляхів досягнення університетами цілей відкритості, сталості та автономії, колектив кожного університету може окремо протягом робочого періоду організовувати серію семінарів для університетських спільнот протягом навчального року.

Keywords: SOCIAL INCLUSION, EUROPEAN AND UKRAINEAN HIGHER EDUCATION AREA, EUROPEAN RESEARCH AREA, OPEN ACCESS, DIGITAL LEARNING, EUROPEAN UNIVERSITIES INITIATIVE , RESEARCH DATA

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО_ДОРОЖНІЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Ярослава Мудрого , 25

[tel:+38\(050\)889-2151](tel:+38(050)889-2151)
admin@khadi.kharkov.ua

**КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТУ
ДО 2030 РОКУ
(ПРОЕКТ)**

Вступ

Необхідність розробки Концепції сталого розвитку Університету (далі – Концепція) зумовлена чинниками внутрішнього і зовнішнього характеру:

- у зв'язку з ухваленням на Саміті ООН зі сталого розвитку 17 глобальних Цілей сталого розвитку на період до 2030 року потребує актуалізації Стратегія сталого розвитку університетів ;
- в Україні внаслідок осмислення та критичного аналізу найважливіших міжнародних документів останнього десятиріччя, присвячених проблемам навколишнього середовища і гармонійного розвитку людства велика увага приділяється ролі університетів щодо формування сталої культури і свідомості, інформованості людей про екологічну ситуацію в світі, регіоні, на місці проживання, їх обізнаності з можливими шляхами вирішення цілей сталого розвитку, з концептуальними підходами до збереження біосфери, та цивілізації в цілому. Шлях до високої екологічної культури лежить через ефективну сталу освіту;
- рівень економічного розвитку та добробуту населення не відповідає природному, науково-технічному, аграрно-промисловому потенціалу України та кваліфікаційно-освітньому рівню населення, соціально-історичним і культурним традиціям народу України;
- Україна має міжнародні зобов'язання щодо сталого розвитку, визначені стратегічними документами ООН;

- основою для впровадження інноваційних перетворень в Україні у напрямі сталого розвитку є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом;
- у розроблених та затверджених стратегічних загальнодержавних, галузевих та регіональних документах не повною мірою відображені цілі та завдання сталого розвитку;
- українські вчені підготували наукове обґрунтування переходу України до сталого розвитку та була сформована відповідна громадська підтримка цього процесу.

Основою для розроблення Концепції стали 17 глобальних Цілей сталого розвитку на період до 2030 року, Стратегія сталого розвитку "Україна - 2030", Оновлена стратегія сталого розвитку ЄС та Зелена дорожня карта для університетів від Європейської Асоціації університетів (EUA). Концепція також ґрунтується на SWOT-аналізі та аналізі прогалин політики, законодавчих актів, програм і планів у важливих восьми сферах діяльності: економіка, соціальна політика, природокористування та охорона довкілля, сільське господарство, енергетика, транспорт, регіональний і місцевий розвиток, освіта та наука.

Проект Концепції сталого розвитку Університету на період до 2030 року був обговорений з грудня 2023 року до червня 2024 року на загальноуніверситетських національних консультаціях, у яких взяли участь представники органів державної влади та місцевого самоврядування, депутати різних рівнів, науковці та освітяни, представники інститутів громадянського суспільства, професійних об'єднань, бізнесу, ЗМІ, експерти громадських організацій.

Концепція спрямована на досягнення визначеної мети розвитку університетів, а інструментом її впровадження повинен бути Університетський план дій (дорожня карта) переходу університету до сталого розвитку, який буде ухвалено після розробки та затвердження Концепції сталого розвитку університету.

Концепція встановлює цілісну систему стратегічних та операційних цілей переходу до інтегрованого економічного, соціального та екологічного розвитку потенціалу університетів країни до 2030 року. Вона також визначає інституційні засади впровадження Концепції, напрями міжгалузевої та міжсекторальної взаємодії, основні рушійні сили та інструменти її реалізації.

1. КОНЦЕПТУАЛЬНЕ БАЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТУ

Нова світоглядна парадигма, на якій ґрунтується Концепція, є політичною та практичною моделлю такого розвитку всіх університетів світу, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Ця модель орієнтована на досягнення оптимального балансу між трьома складовими розвитку - економічною, соціальною та екологічною.

Перехід до сталого розвитку - це процес зміни ціннісних орієнтацій багатьох людей. Визнаними міжнародними фундаментальними цінностями розвитку є свобода, рівність, солідарність, толерантність, повага до природи, спільна відповідальність. Національні цілі сталого розвитку базуються на політичних, економічних, соціальних, екологічних, моральних і культурних цінностях, властивих українському суспільству. Вони визначають спрямованість стратегії на турботу про спільне благо та захист національних інтересів України.

Концепція сталого розвитку Університету до 2030 року орієнтована на вектори, визначені в Зеленій дорожній карті для університетів від Європейської Асоціації університетів (EUA). :

- вектор розвитку - забезпечення сталого розвитку університету , проведення структурних реформ, забезпечення економічного зростання екологічно невиснажливим способом, створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності;
- вектор безпеки - забезпечення безпеки університету , його діяльності, співробітників та здобувачів вищої освіти, захищеності від ризиків, академічної доброчесності. Пріоритетом є безпека життя та здоров'я людини, та отримання належної освіти , що неможливо без ефективної системи надання освітніх послуг, захищеності соціально вразливих верств населення, безпечного стану довкілля і доступу до інформації;

- вектор відповідальності - забезпечення гарантій кожному громадянину, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, мати доступ до високоякісної освіти;
- вектор гордості - забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт.

Концептуальне бачення сталого розвитку Університету ґрунтується на забезпеченні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов'язань України щодо переходу до сталого розвитку. Такий розвиток передбачає урахування широкомасштабних амбіцій Європейського зеленого курсу, які забезпечують політичну основу для інтеграції наукового, освітнього та інституційного вимірів внеску університетів у "зелений" перехід.

2. КЕРІВНІ ПРИНЦИПИ СТРАТЕГІЇ

Було обрано рекомендовані чотири основні сфери, в яких університети повинні прагнути переналаштувати себе для зеленого переходу, також використовуючи його як можливість для здійснення реформ та культурних і поведінкових змін, що виходять за рамки суто зелених тем:

Research & innovation/ Дослідження та інновації

Education & students /Освіта та студенти

Staff & operations /Персонал та діяльність

Public engagement & societal impact / Взаємодія з громадськістю та суспільний вплив

Перехід спричинить різний ступінь актуальності та терміновості внутрішньої оптимізації (наприклад, раціоналізація управління, краще лідерство, кваліфікований персонал) та зовнішніх втручань (наприклад, покращення фінансування, рамкових умов, політичних заходів), а також різний рівень залучення та координації залежно від цільових груп (наприклад, науковці, керівники університетів, галузеві асоціації). Хоча багато установ вже обмірковують і діють стратегічно щодо деяких або всіх цих питань, розробка уніфікованої версії Концепції сталого розвитку Університету до 2030 року забезпечить "зелений" перехід та може стимулювати більш ретельну інтеграцію різних внутрішніх стратегій і узгодження стимулів для всієї університетської спільноти. Зрештою, дорожня карта має слугувати натхненням і зразком того, як університети можуть протистояти кліматичним

і екологічним викликам у довгостроковій перспективі, дозволяючи їм робити ефективний внесок і слугувати прикладом сталих спільнот.

Визначальним у Концепції є інноваційне спрямування розвитку, яке ґрунтується на активному використанні знань і наукових досягнень, стимулюванні інноваційної діяльності, оновленні матеріально-технічної бази, формуванні міждисциплінарних освітніх програм для різних галузей економіки, підвищенні енергоефективності, стимулюванні збалансованого зростання університетського потенціалу, ґрунтованому на залученні інвестицій у використання відновлюваних джерел енергії, в екологічно безпечне виробництво та "зелені" технології.

1. Research & innovation / Дослідження та інновації

Де ми хочемо бути: цілі

- Узгодження з Зеленим курсом та Законом про промисловість з нульовим рівнем викидів вказує на важливість розширення підходів та партнерств, які мають бути більш глобальними, міждисциплінарними та міжсекторальними. Прийняття пріоритетів політики ЄС такими, якими вони є, вимагає певного підходу до ведення науки і вимагає від університетів працювати не тільки з іншими університетами, але й розробляти спільні дорожні карти реалізації з більш широким колом зацікавлених сторін.
- Зміщення фокусу з розробників на користувачів необхідне для узгодження інновацій з соціальним сприйняттям, потребами та занепокоєнням щодо створення або знищення робочих місць. Хоча економічний контекст і підвищене занепокоєння щодо енергетичної безпеки відіграють певну роль у розширенні технологій, це не повинно відволікати увагу від більш широких питань про соціальні вигоди або необхідну різноманітність інновацій. Так само не слід зводити інновації до вхідних даних і результатів. Процеси однаково важливі для досягнення справедливих і бажаних соціальних результатів та врахування думок маргіналізованих груп.
- Проектні пропозиції для зовнішнього фінансування повинні відображати прихильність сталому розвитку як цінності, наприклад, шляхом надання переваги дизайну, орієнтованому на Цілі сталого розвитку (далі – ЦСР) , та взаємозбагачення паралельних потоків досліджень на суміжні теми.

Як ми цього досягнемо: рекомендовані дії/процеси

Університетам пропонується самостійно, користуючись правами академічної свободи:

- На основі таких міжнародних проєктів, як AGERA (Порядок денний до 2030 року та глобальні цілі сталого розвитку як основа для співпраці) у Швеції, розробити тематичні дослідження про те, як міждисциплінарні дослідження можуть сприяти взаємопов'язаному впровадженню ЦСР, пов'язуючи економіку, політику, навколишнє середовище та суспільство.
- Підтримувати реалізацію ЦСР шляхом формування культури, в якій співпраця та взаємна підтримка між існуючими дослідницькими структурами може допомогти у вирішенні проблеми сталого розвитку. Ці культурні зміни повинні також заохочувати експерименти і прийняття ризиків, наприклад, в рамках нових структур, таких як міждисциплінарні "інститути без стін".
- Сприяти колективним дослідженням та узгодженню дослідницьких стратегій і філософії, дозволяючи внутрішньому фінансуванню переходити від одного головного дослідника до підходу співголовних дослідників (наприклад, один із соціальних і гуманітарних наук, а інший - з природничих, технічних, інженерних і математичних наук).
- Розробити або прийняти методології впливу інновацій (наприклад, Інструмент оцінки впливу ЦСР), які враховують як технічні, так і місцеві соціальні фактори для успішного впровадження рішень. Перетворити отримані уроки на дорожні карти впровадження, які можуть бути створені спільно з інноваційними партнерами для кращого стратегічного узгодження.
- Сприяти систематичному визнанню та оцінюванню міждисциплінарності в дослідницьких та інноваційних проєктах, наприклад, в рамках реформи оцінювання кар'єри.
- Навести приклади міждисциплінарних дослідницьких методологій, які дозволили розробити нові дослідницькі та інноваційні проєкти, наприклад, підхід спів-чемпіонів UK Research and Innovation.
- На основі брошури «EUA SDG» розробити інформаційний пакет для національних політиків, що висвітлює суттєвий внесок університету у дослідження та інновації в рамках Зеленого курсу.

2. Education & students /Освіта та студенти

Де ми хочемо бути: цілі

- Мінімальний набір міждисциплінарних навичок може і повинен бути визначений та інтегрований в існуючий матеріал, не обов'язково

приводячи до створення нової навчальної програми. Сильні аналітичні навички можуть бути доповнені міжособистісними навичками, такими як комунікація і робота в команді (для всебічної співпраці) або нестандартне мислення (для міжгалузевого зв'язку). Студенти також повинні набути критичної здатності використовувати підходи, що ґрунтуються на фактах, при вербалізації своїх думок і розрізняти дезінформацію, необґрунтовані думки, популізм і "зелене миття".

- Освіта для сталого розвитку має бути доступною для всіх співробітників і студентів, а різні модулі дозволять їм зрозуміти процеси управління та прийняття рішень, соціокультурні явища та економічні системи. Необхідно знайти баланс між спеціалізацією та загальними знаннями, щоб випускники були більш гнучкими на робочому місці та навчилися цінувати цінність інших поглядів.
- Навчальні програми повинні ґрунтуватися на навчанні, заснованому на вирішенні проблем, живих лабораторіях та інших можливостях навчання на основі досвіду. Міжкультурні та міжгалузеві аспекти можуть бути додатково додані шляхом спільної реалізації таких програм з партнерами з ЄС та інших країн світу, які представляють промисловість, державне управління та неприбутковий сектор. Більш гнучкі процеси акредитації також сприятимуть і спрямовуватимуть розвиток нових програм.

Як ми туди потрапляємо: рекомендовані дії/процеси

Університети

- Вивчити навчальні програми на предмет необхідних змін, наприклад, шляхом об'єднання співробітників і студентів з різних факультетів, проведення семінарів з аналізом зацікавлених сторін, а також визначення тем, що становлять спільний інтерес для зеленого переходу, і способів перетворення їх на навчальні цілі. Це може бути інтегровано з поточними процесами педагогічних інновацій та підвищенням інклюзивності у навчанні та викладанні.
- Сталий розвиток є потужним інструментом для розробки міждисциплінарних програм, але необхідне надійне управління такими програмами, наприклад, шляхом призначення інституційного лідера та лідера для визначення заходів, які об'єднують усі сторони, що мають спільні інтереси. Це також має допомогти з'ясувати, коли міждисциплінарність є кращою за монодисциплінарність або може існувати пліч-о-пліч з нею.
- Сканування освітнього горизонту з точки зору трудових, промислових і суспільних трансформацій, які незабаром вплинуть на місцевий і національний контекст. Узгоджувати сканування горизонту з новими

інтересами та запитам студентів і викладачів, щоб запропонувати та оптимізувати програми навчання та факультативні навчальні модулі зі сталого розвитку. Вони повинні включати дослідження, інновації, освіту та відповідний акцент на розвиток навичок. Вони також повинні дозволяти, де це можливо, індивідуальні подорожі під керівництвом студентів, щоб слухачі курсів могли розробити свій власний навчальний пакет.

- Сприяти міжнародному співробітництву шляхом визначення освітніх програм, які спільно реалізуються партнерами в різних країнах, особливо тих, що зазнають значного впливу кліматичних та екологічних проблем. Еразмус Мундус може слугувати моделлю для міжнародних, міждисциплінарних та міжкультурних програм, поряд з іншими мережами та альянсами, такими як Ініціатива європейських університетів.
- Визначити ключові передумови успіху міждисциплінарних програм, які можуть бути прийняті членами організації відповідно до їхнього місцевого контексту. Організувати заходи з обміну інформацією для обговорення уроків, винесених з нових навчальних програм структури та профілі випускників, які відображають трансформації, що відбуваються у відповідних секторах.
- Проводити адвокаційну роботу з національними та транснаціональними агенціями, що фінансують університети, з метою забезпечення більшого та гнучкішого фінансування нових міждисциплінарних та експериментальних навчальних програм на всіх циклах навчання.
- Підтримувати університети у проведенні стратегічного аналізу індивідуальних можливостей щодо тем і подій у сфері сталого розвитку, наприклад, шляхом вивчення мегатенденцій та відповідних політик Зеленого курсу. Такий аналіз може виявити взаємозв'язок між такими змінами та довгостроковими моделями вступу студентів, вибору навчальних програм, результатів кар'єри та соціально-економічного статусу.
- Сприяти поширенню передового досвіду форсайту, який дозволив університетам передбачити інституційні трансформації, орієнтовані на сталий розвиток. Вони можуть бути інтегровані в більш стійке використання методологій сценаріїв, як зазначено у звіті EUA "Шляхи до майбутнього", і надихнути на дебати про місце університетського сектору в різних геополітичних, технологічних і суспільних констеляціях.

3. Staff & operations /Персонал та діяльність

Де ми хочемо бути: цілі

- Для того, щоб Зелений курс став частиною бачення того, якою має бути установа, необхідна структура, яка б заохочувала, створювала можливості та іноді підштовхувала. Стратегії сталого розвитку повинні чітко окреслювати ролі та розподіляти обов'язки в межах всієї установи, з широким зазначенням того, що очікується на практиці на щоденній основі.
- Прихильність до сталого розвитку як цінності та до подолання кліматичної надзвичайної ситуації як спільної справи має важливе значення для розвитку інклюзивної, справедливої та підтримуючої культури в університетах. Це також дає змогу всьому сектору співпрацювати і говорити одним голосом. Університети слід розглядати як цілісну спільноту, всі члени якої мають можливість зробити свій внесок у досягнення цілей Зеленого курсу.
- Університети вже відзначають репутаційні переваги, які вони отримують в результаті своєї діяльності з озеленення. Етично послідовне позиціонування щодо кліматичних та екологічних викликів надалі дозволить установам стати привабливими для студентів, науковців та професійного персоналу.
- Інституційне зростання та збільшення кількості студентів може бути узгоджене з політичними дискурсами та моделями фінансування в деяких країнах, але це має бути збалансоване з усвідомленням впливу розширення кампусів на навколишні громади. Слід також запропонувати альтернативні моделі зростання, які надають перевагу реконструкції та переплануванню існуючих об'єктів або спільному використанню об'єктів за межами кампусу.
- Еволюція від принципу "найнижчої ціни" до принципу "підвищеної цінності" свідчить про те, що соціальні та екологічні критерії враховуються в університетських закупівлях. Закупівля товарів і послуг, які мають менший вплив на навколишнє середовище протягом їхнього життєвого циклу, повинна і надалі заохочуватися.

Університети

- Вирішення проблеми сталого функціонування у синергії із зобов'язаннями щодо рівності, різноманітності, інклюзивності та приналежності (EDIB) в інституційній стратегії. Через комітет зі сталого розвитку, який звітує перед вищим керівництвом, стратегія повинна вирішувати питання, пов'язані з управлінням будівельним фондом та прилеглими зеленими насадженнями, постачанням продуктів харчування та їдалень, закупівлями тощо. Такі приклади, як рух "Зелений офіс", також показують, що безпосередня участь студентів в

управлінні стратегією може полегшити і збагатити "зелений" перехід університету.

- Вивчити обґрунтування високовуглецевих поїздок і мобільності та розробити кодекси поведінки, які можуть допомогти співробітникам у виборі альтернатив з меншими викидами.
- Переосмислити внутрішні процеси установи, залучивши до цього як керівників, так і співробітників. Дотримання Зеленого курсу - це не лише питання витрат і фінансування, але й оптимізації того, що університети вже роблять. Більше того, навіть велике фінансування для вкрай необхідних капітальних інвестицій може бути змарнованим, якщо процеси, стимули та культура залишаються незмінними.
- Оцінити потребу в галузевому та міжвідомчому навчанні персоналу з питань сталого розвитку, щоб університетська спільнота могла виступати в ролі мультиплікатора та фасилітатора Зеленого курсу за межами університетського містечка. Кадрова політика може бути ключовим інструментом для впровадження принципів сталого розвитку в ідентичність установи, починаючи зі вступного інструктажу для персоналу на всіх рівнях.
- Оцінити потребу в галузевому та міжвідомчому навчанні персоналу з питань сталого розвитку, щоб університетська спільнота могла виступати в ролі мультиплікатора та фасилітатора Зеленого курсу за межами кампусу. Кадрова політика може бути ключовим інструментом для впровадження принципів сталого розвитку в ідентичність установи, починаючи зі вступного інструктажу для персоналу на всіх рівнях.
- Впроваджувати заходи, щоб зробити лабораторні дослідження більш сталими, як, наприклад, ініціатива 1point5 lab у Франції, Green Labs в Ірландії та Green Lab Associates у Великій Британії.
- Визначити приклади загальноуніверситетських підходів до ефективної сталої діяльності та взаємодії з усією університетською спільнотою. Доповніть це даними про сприйняття позитивних і негативних наслідків поточних або очікуваних інституційних перетворень.
- Розробити ресурси для підтримки університетських лідерів, відповідальних за сталий розвиток, для забезпечення успішного переходу операцій в їхніх установах.
- Підвищення обізнаності про роль закупівель в управлінні зеленим сталим переходом в університетах.
- Розробити докази цілісного впливу ініціатив з озеленення на основі опитування "Озеленення в українських вищих навчальних закладах" та подальшого збору кількісних та якісних даних. Поширення цих даних у рамках адвокаційних кампаній, спрямованих на протидію надмірному

акценту існуючих моделей фінансування на показниках результативності за рахунок цілісного впливу.

4. Public engagement & societal impact / Взаємодія з громадськістю та суспільний вплив

Де ми хочемо бути: цілі

- Як організації, що володіють широкими та детальними знаннями про потенціал Зеленого курсу, університети повинні сформулювати чітке бачення його успішної імплементації. Більше того, співробітники, які активно виступають за необхідні заходи та беруть активну участь в інколи дуже суперечливих публічних дискусіях, повинні користуватися підтримкою своїх установ та прихильністю університетського сектору до аргументованих дебатів.
- Університети відіграють важливу роль у забезпеченні справедливого переходу на місцевому рівні. Це може зробити їх дуже впливовими, а місцеві партнерства часто можуть бути більш доцільними, ніж національні чи міжнародні. Однак для цього потрібні довірчі відносини з різними громадами та групами корінних народів, бізнесом, політиками та особами, які приймають рішення, а не суто інструментальне, орієнтоване на фінансування мислення.
- Навчання посередництву в торгівлі знаннями має бути широко доступним, щоб дослідники могли спільно створювати, передавати і оцінювати знання на межі науки і політики, використовуючи найбільш підходящі методи. Як показує приклад Центру SSH, що фінансується Horizon Europe і UKRI, таке навчання може включати модулі з інтеграції знань з різних епістемічних спільнот і спільного виробництва доказів для стимулювання складних локальних перетворень.
- Акредитація навчальних програм державними або незалежними органами має забезпечити додаткову основу для сприяння охопленню та сталості спільнот.

Університети

- При оцінюванні кар'єри цінують залучення громадськості та внесок у політику поряд з дослідницькою та освітньою діяльністю. Це може заохочувати співробітників подавати заявки на членство в консультативних комітетах, робочих групах та інших органах, що формують політику, а також може покращити комунікаційні навички докторантів. Крім того, це може посилити присутність установи в ЗМІ у випадках, коли лише деякі факультети або окремі особи є видимими.

- Розробляйте проекти громадської науки на теми, що становлять місцевий інтерес, де міські інновації необхідні для досягнення цілей сталого розвитку. Вони повинні відображати прагнення не лише просувати і демонструвати нові рішення, але й сприяти широкому розумінню того, як великомасштабні кліматичні та екологічні виклики можуть мати конкретні локальні наслідки. Оскільки очікується, що до 2050 року майже 70% населення світу житиме в містах, партнерство з такими ініціативами, як Угода мерів, може бути особливо цінним у цьому контексті.
- Мобілізуйте та здійснюйте колективний вплив, приєднавшись до мереж зацікавлених сторін, які займаються адвокацією на місцевому та національному рівнях, а також на рівні ЄС та на глобальному рівні. Розгляньте можливість партнерства з аналітичними центрами та НДУ, які мають значний досвід роботи в якості посередників між академічними колами та політикою, і переконайтеся, що структури управління та підтримки дозволяють розподіляти роль зв'язкових між кількома співробітниками.
- Розвивайте міцніші зв'язки з випускниками в рамках спільного прагнення посилити соціальний вплив університету. Використовуйте їхній досвід для реалізації нових ініціатив, наприклад, на підтримку груп та окремих осіб, які постраждали від кліматичних та екологічних проблем.
- Міцність зв'язків університетів з місцевими громадами варіюється по всій Україні та Європі, залежно від систем управління та ступеня їхньої централізації. Необхідно сприяти більшому навчанню та обміну досвідом між університетами, наприклад, у рамках таких програм, як "Посилення зв'язків з місцевими громадами", партнерства на місцевому рівні, коли географічно визначені громади беруть участь у спільній розробці соціально значущих дослідницьких та інноваційних проектів.
- Слід заохочувати політиків інформувати університети про виклики, з якими вони стикаються, наприклад, в рамках стипендіальних програм для державних службовців, необхідно виявляти і популяризувати додаткові приклади програм зі спільними навчальними поїздками для дослідників-початківців і політиків.

Наступні кроки

З огляду на різні дії та процеси, необхідні для виконання завдань Концепції сталого розвитку Університету, цей проект визначає горизонт можливостей для університетського сектору. Останній повинен бути не просто частиною, а виразником переходу суспільства до сталого розвитку. Консорціум проекту Transformational Learning Network for

Resilience – Допомога українській вищій освіті для забезпечення стійкої та надійної реконструкції (післявоєнної) України, який здійснюється у рамках програми фінансування «Erasmus+ KA220-HED – Партнерство у сфері вищої освіти», Номер проекту NA DAAD: 2023-1-DE01-KA220-HED-000157119 повністю прагне забезпечити широке розповсюдження та засвоєння проекту Концепції, а також сприяти систематичному діалогу щодо потреб та очікувань сектору в роботі над досягненням цілей, окреслених вище. За допомогою конкретних заходів, спрямованих на університети та їхніх партнерів, а також осіб, які приймають рішення, та інших зацікавлених сторін, і розроблених спільно з ними, Консорціум та команда, яка відповідає за реалізацію завдань робочого пакету 2 та сталості індикаторів проекту, сприятиме всебічному посиленню ролі університетів у багатьох сферах сталого "зеленого" переходу в найближчі роки. Цей процес буде ретельно відстежуватися з метою регулярного оновлення рекомендацій до Концепції сталого розвитку Університету.

3. НАЦІОНАЛЬНІ ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТУ

Базуються на національних цілях Сталого розвитку, які визначені в Стратегії сталого розвитку України до 2030 року. Національні цілі сталого розвитку базуються на 17 глобальних Цілях сталого розвитку.

4. ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ

Інституційні засади, координація, міжсекторальна взаємодія, рушійні сили та партнерства. Загальна відповідальність за впровадження Концепції покладається на органи самоврядування університету та керівні адміністративні органи.

Адміністрація Університету самостійно вирішує щодо розподілу повноважень та розподілу зон відповідальності щодо координування дій, стратегічного планування, впровадження Концепції, моніторингу та регулярного огляду прогресу у реалізації Концепції та покладає на департаменти з повноваженнями щодо стратегічного планування переходу до сталого розвитку, координації міжгалузевої взаємодії, інтеграції економічної, соціальної та екологічної політики і моніторингу впровадження Концепції в рамках академічної свободи і з дотриманням положень академічної доброчесності.

Для зміцнення інституційної бази сталого розвитку необхідно:

- створити управлінські підрозділи зі сталого розвитку;

- розробляти комплексні прогностичні документи щодо змін природно-ресурсного потенціалу, динаміки виконання загальних цілей ;
- визначити систему цілей сталого розвитку в зонах відповідальності університету;
- здійснювати обов'язкову оцінку впливу на реалізацію Концепції на етапі затвердження адміністративних рішень;
- впровадити на всіх рівнях системи освіти України головні положення Стратегії ЄЕК ООН освіти для сталого розвитку;

Важливою рушійною силою досягнення намічених цілей є співпраця з територіальними громадами і їх залучення до співпраці з метою допомоги у виконанні Концепції.

З метою забезпечення участі усіх заінтересованих сторін у виробленні рекомендацій щодо стратегічного планування, впровадження Концепції та моніторингу її виконання рекомендовано (є необхідним) створити внутрішній департамент / раду зі сталого розвитку університету (за участю всіх зацікавлених спільнот : ділових і промислових кіл, місцевих громад, місцевих органів влади, громадських організацій, профспілок, науковців, освітян).

Інструменти реалізації Концепції

Нормативно-правові інструменти. Зміцнення нормативно-правової бази є необхідною умовою для належної реалізації Концепції. Для цього потрібно:

- забезпечити розроблення Університетського плану дій зі сталого розвитку і його впровадження;
- нормативно забезпечити перехід від соціально-економічного планування до еколого-соціально-економічного планування розвитку університету (до планування сталого розвитку);
- забезпечити регулярне проведення експертизи нормативної документації університету на відповідність їх принципам сталого розвитку з метою створення відповідного правового поля і стимулюючих фінансово-економічних механізмів.

Фінансові інструменти. Однією з найважливіших умов належного виконання Концепції є узгодження цілей і завдань Концепції з національним та університетським бюджетним процесом. Одним з інструментів є

комплексний аналіз видатків в аспекті реалізації цілей і завдань Концепції. Інтеграція принципів сталого розвитку в наявні механізми планування розвитку - це ще один засіб узгодження Концепції з бюджетним процесом. Слід також розглянути можливість переходу від оподаткування за критерієм використання праці до критеріїв споживання ресурсів і забруднення довкілля, щоб сприяти досягненню цілей Концепції

Для забезпечення належного фінансування заходів на виконання Концепції необхідно проводити постійну діяльність та шукати нові можливості для того , щоб рекомендувати відповідальним галузевим органам влади :

- підвищити ефективність податкової системи шляхом удосконалення системи оподаткування та впровадження європейських принципів належного управління у сфері оподаткування університетів ;
- забезпечити поліпшення інвестиційного клімату та запровадити заходи заохочення іноземних і вітчизняних інвесторів вкладати кошти з наданням пріоритетності інвестиціям, спрямованим на реалізацію цілей Концепції;

Економічні інструменти.

- Сформувати прозорі механізми залучення міжнародної фінансової допомоги для вирішення системних питань розвитку, насамперед відновлення та структурної перебудови економіки Сходу України.
- Забезпечити послідовну імплементацію положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в частині освітніх послуг та відсутності дискримінації та зниження тарифних бар'єрів у торгівлі, зокрема привести у відповідність до вимог СОТ системи державної допомоги та державних закупівель.

Інформаційно-комунікаційні інструменти.

- Здійснювати послідовне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій із забезпеченням їх загальнодоступності, інтеграції у освітній процес та систему електронного врядування для сталого розвитку.
- Створити систему об'єктивного інформування всіх заінтересованих сторін про політичні, економічні, соціальні та екологічні аспекти сталого розвитку університетів України та світу.
- Співпрацювати та підтримувати роботу інформаційно-аналітичних центрів, освітніх та науково-дослідних установ з питань сталого розвитку та центрів кращих практик сталого розвитку.

Дослідження та розробки.

- Надавати пріоритетність розробленню освітніх програм ,які забезпечать міждісциплінарність підготовки фахівців, які обізнані у питаннях з впровадження екологічно безпечних технологій, у тому числі енергоощадних і низьковуглецевих, впровадженню на цій основі засад сталого розвитку традиційних галузей національної економіки, підвищення ефективності енергетичного сектору, зниженню енергоємності систем життєзабезпечення.
- Посилити наукову обґрунтованість рішень у сфері забезпечення сталого розвитку, сприяти випереджаючому розвитку досліджень, що забезпечують оцінку природно-ресурсного потенціалу України, просторове планування його ефективного використання.

Освітні та просвітницькі інструменти.

- Збалансоване суспільство є суспільством знань. Для розв'язання численних проблем розвитку будуть потрібні нові знання, уміння та компетентності, необхідні для глибокого розуміння складних проблем і вирішення взаємопов'язаних питань суспільного життя. Забезпечити інтегрування з науково-дослідними та інформаційно-аналітичними центри до вивчення та обґрунтування шляхів розв'язання регіональних екологічних, соціальних та економічних проблем.
- Необхідно сприяти імплементації Стратегії ЄЕК ООН освіти для сталого розвитку в систему освіти України шляхом запровадження в Стандарти освіти всіх рівнів і спеціальностей загальних компетентностей з розуміння проблематики переходу суспільства до сталого розвитку. Університети та інші навчальні заклади повинні забезпечувати підготовку кваліфікованих фахівців з необхідними компетентностями для розробки і використання новітніх технологій, які забезпечують перехід суспільства до сталого розвитку.
- Освіта є однією з передумов досягнення сталого розвитку і найважливішим інструментом ефективного управління та обґрунтованого прийняття рішень. Питання сталого розвитку необхідно інтегрувати в систему професійної освіти державних службовців і освітян.
- Сприяти інтеграції питань сталого розвитку в систему дошкільної, шкільної, позашкільної, середньої, вищої та неформальної освіти.

Міжнародне співробітництво

У сфері міжнародного співробітництва з питань сталого розвитку пріоритетними є такі завдання:

- забезпечити виконання міжнародних проектів у сфері сталого розвитку;
- зміцнити співробітництво з міжнародними організаціями, зокрема інституціями ЄС, щодо забезпечення реалізації Концепції;
- під час укладання міжнародних договорів забезпечити захист національних інтересів України та університетських свобод ;
- розширювати міжнародну співпрацю у сфері науки та технологій, орієнтовану на капіталізацію науково-технологічного сектору країни, структурну модернізацію національної економіки та збалансованого природокористування;
- зміцнювати партнерську співпрацю на міжнародному рівні з метою досягнення глобальних цілей сталого розвитку, зокрема у регіональному вимірі на засадах транскордонного співробітництва.

Моніторинг впровадження та оцінка результативності Концепції

Для забезпечення всеосяжного і глибокого моніторингу всього комплексу цілей і завдань Концепції необхідно:

- розробити та впровадити (з урахуванням показників всесвітнього « зеленого» рейтингу університетів) у внутрішню статистичну звітність усіх підрозділів університету індикатори сталого розвитку, зокрема у регіональному розрізі;
- забезпечити формування масиву доступних структурованих статистичних даних шляхом удосконалення системи університетської статистики, відповідно до вимог Базових принципів офіційної статистики ООН та Європейської Асоціації університетів щодо сталого розвитку .

На основі цільових показників та індикаторів, які розроблені університетом на основі запропонованих у Концепції, необхідно організувати відкриту та загальнодоступну систему моніторингу діяльності університету за ключовими показниками сталого розвитку.

Координацію моніторингу впровадження та проведення оцінки результативності Концепції здійснюватиме університетський підрозділ / підрозділи, відповідальний за впровадження Концепції, який виконуватиме такі функції:

- щорічно проводити аналіз виконання завдань з точки зору досягнення цілей Концепції і в разі необхідності надавати пропозиції щодо пріоритетів політики сталого розвитку і засобів та інструментів впровадження Концепції;
- перевіряти результати впровадження Концепції, зокрема досягнення планових цільових показників;
- регулярно готувати та видавати "Університетську доповідь про сталий розвиток", в якій буде представлена інформація про прогрес у реалізації Концепції і яка включатиме поточні значення показників збалансованості розвитку;
- регулярно розробляти Університетські плани дій переходу до сталого розвитку на всіх рівнях діяльності, здійснювати моніторинг їх виконання та в разі необхідності пропонувати зміни і доповнення.

КЛЮЧОВІ ЦІЛЬОВІ ПОКАЗНИКИ (УЗАГАЛЬНЕНА ТАБЛИЦЯ)

N

Сфера охоплення

Ціль

Індикатор

Цільові показники

1. Вектор розвитку

2. Економічне зростання

3. Структура міжнародного експорту освітніх послуг

4. Розвиток університетських стартапів з направленням щодо сталого розвитку

5.Відновлювані джерела енергії

Збільшити частку енергії, вироблену з відновлюваних джерел, у загальному кінцевому споживанні енергії

5.Енергоефективність

Забезпечити зниження енергоємності

6.Ефективність використання ресурсів

Забезпечити зниження ресурсоємності

7.Транспортна інфраструктура

Розвивати якісну, надійну, збалансовану та життєстійку інфраструктуру

8.Промисловий розвиток: співпраця з підприємствами та бізнесом, гілками влади ,громадами щодо розробки та реалізації проектів, враховуючих цілі сталого розвитку

Модернізувати інфраструктуру та матеріальну базу університету

9.Наукові дослідження

Активізувати наукові дослідження

11 Органічне виробництво

Запровадити зелені території , зайняті під органічним виробництвом для забезпечення власних потреб університету та місцевих громад

12 Планування розвитку

Забезпечити розвиток кампусів , територій та корпусів університету виключно на основі комплексного і сталого планування (на основі генеральних планів) та управління за участю громадськості на принципах сталого розвитку

13. Вектор безпеки

Доступ до правосуддя та виконання норм академічної доброчесності.

Забезпечити доступ до правосуддя і захист прав для всіх верств освітнього процесу.

14Протидія корупції

Протидіяти корупції

15. Зниження рівня гендерно зумовленого насильства

Знизити рівень гендерно зумовленого та домашнього насильства

16 Безпека дорожнього руху

Проводити всебічну агітацію, просвітницьку діяльність щодо правил поведінки учасників дорожнього руху з метою зниження смертності у ДТП

17 Якість поверхневих вод

Підвищити якість природних вод за допомогою зменшення скидів забруднюючих речовин і матеріалів, скорочення обсягів неочищених стічних вод

18 Відходи

Зменшити обсяг відходів

19 Зміна клімату

Обмежити викиди парникових газів у всіх секторах економічної діяльності

20 Програми соціальної підтримки

Сприяти збільшенню просвітницької діяльності щодо можливостей охоплення населення адресними програмами соціальної підтримки

21 Зайнятість

Підвищити рівень зайнятості випускників шляхом постійного моніторингу працевлаштування випускників університету

22 Скорочення нерівності

Зменшення міжпоселенських диспропорцій щодо доступу до освітніх послуг

23 Гендерна рівність

Забезпечити рівні можливості для жінок і чоловіків для отримання освітніх послуг

Додаток II

ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

Біорізноманіття - різноманітність живих організмів з усіх джерел, включаючи, серед іншого, наземні, морські та інші водні екосистеми й екологічні комплекси, частиною яких вони є; включає в себе різноманіття в межах виду, між видами і різноманіття екосистем (Конвенція ООН про охорону біологічного різноманіття).

Врядування (англ. governance) - розроблення і реалізація публічної політики на засадах партнерської взаємодії державної влади та місцевого самоврядування, які створюють сприятливі політико-правові та фінансові передумови, з приватним сектором, що генерує робочі місця і забезпечує доходи, та громадянським суспільством, яке мобілізує внутрішні ресурси для досягнення пріоритетних цілей суспільного розвитку.

Державне управління - діяльність держави (органів державної влади), спрямована на створення умов для найефективнішої реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами.

Екосистема - просторово визначена сукупність біотичних та абіотичних компонентів довкілля, які пов'язані між собою потоками речовини, енергії та інформації.

Екологічна збалансованість (англ. environmental sustainability) - підтримання таких видів діяльності, які дають можливість не погіршувати або навіть поліпшувати якість довкілля в довгостроковій перспективі. Екологічна збалансованість стосується потенційної довговічності систем, що підтримують життєдіяльність людства, таких як планетарна кліматична система, системи аграрного та промислового виробництва, лісового і рибного господарства, людські спільноти загалом, а також різні системи, від яких вони залежать.

Життєстійкість (англ. resilience) - здатність системи та суспільства адаптуватися до потенційних природних і природно-техногенних небезпек, чинити їм опір або змінюватись для того, щоб досягти прийнятного рівня функціонування та підтримувати цей рівень і свою структуру. Життєстійкість соціально-екологічних систем залежить від: 1) величини впливу, який система може нейтралізувати і при цьому залишитися в тому самому стані; 2) ступеня здатності системи до самоорганізації; 3) ступеня здатності системи до створення потенціалу для навчання та адаптації до реальних умов.

Заінтересовані сторони (англ. stakeholders) - групи осіб або особи, які мають інтерес, залучені або перебувають під впливом політики чи плану уряду, громади або підприємства. Цей термін поширюється на державні, громадські, формальні та неформальні організації.

Збалансоване використання (англ. sustainable use) - використання природних ресурсів у такий спосіб і такими темпами, які не призводять у довгостроковій перспективі до вичерпання природних ресурсів, тим самим зберігаючи здатність природно-ресурсного потенціалу країни задовольняти потреби теперішнього та майбутніх поколінь.

Збалансоване споживання та виробництво (англ. sustainable consumption and production) - використання системного підходу для мінімізації негативного впливу на довкілля, зумовленого системою споживання та виробництва у суспільстві.

"Зелена" економіка - економіка, яка підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість і при цьому істотно знижує ризики для довкілля і запобігає його збіднінню.

Індикатор (показник) - характеристика процесу, об'єкта чи системи, за допомогою якої можна кількісно та якісно оцінювати зміни, що відбуваються, у формі, зручній для порівняння та аналізу. Індикатори дають можливість вимірювати прогрес і реєструвати ступінь досягнення визначених цілей та завдань.

Індикатори сталого розвитку - групи системних (економічних, соціальних, екологічних) або інтегральних (соціально-економічних, соціально-економічно-екологічних) показників, які дають змогу робити висновки про стан або зміни процесів розвитку.

Інклюзивність (від лат. include - включаю, укладаю) - процес участі всіх людей в житті соціуму, коли всі заінтересовані сторони беруть активну участь у громадському житті. Інклюзивність передбачає залучення кожного в життя спільноти та відсутність будь-якої дискримінації.

Інклюзивне зростання (англ. inclusive growth) - економічне зростання, яке створює для всіх верств населення максимальні можливості для працевлаштування та участі в усіх сферах життєдіяльності країни, а також забезпечує справедливий розподіл результатів праці.

Інклюзивне суспільство (англ. inclusive society) - суспільство, яке не фокусується на расових, статевих, класових, вікових і географічних відмінностях осіб та соціальних груп і забезпечує рівність можливостей та залучення усіх членів суспільства до створення соціальних інституцій, які регулюють соціальну взаємодію.

Інтеграція (від лат. integrum - ціле, integratio - відновлення) - стан об'єднаності окремих частин і функцій системи в ціле, а також процес, що веде до такого стану; об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи.

Належне врядування (Good Governance) - нова концепція управління, що визначає механізми, процеси та структури, за допомогою яких органи влади, громадяни та соціальні групи координують свої інтереси, використовують права та виконують обов'язки, а також виступають посередниками у вирішенні проблемних питань розвитку суспільства.

Сталий розвиток (англ. sustainable development) - розвиток, який дає змогу задовольнити потреби теперішніх поколінь і залишає можливість майбутнім

поколінням задовольнити їхні потреби. Це збалансований розвиток країни і регіонів, при якому економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення та підтримувати життєдіяльність теперішнього і майбутніх поколінь.

Цільовий показник - значення індикатора, яке заплановано досягти в результаті реалізації стратегії.

СКЛАД РОБОЧОЇ ГРУПИ З ПІДГОТОВКИ ПРОЕКТУ КОНЦЕПЦІЇ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УНІВЕСИТЕТУ ДО 2030 РОКУ:

1

2

3

.....

Перелік посилань :

1. <https://eua.eu/101-projects/784-europe%E2%80%99s-universities-2030.html>
2. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>
3. <https://eua.eu/resources/publications/1078:a-green-deal-roadmap-for-universities.html>
4. <https://www.eua.eu/>
5. <https://www.eua.eu/events/275-2024-eua-cde-annual-meeting.html>
6. <https://sdgs.un.org/ru/goals>
7. <https://www.kmu.gov.ua/news/mon-opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki>
8. <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv-natsionalnu-stratehiu-dlia-zabezpechennia-iakisnoho-inkliuzyvnoho-navchannia>
9. <https://www.kmu.gov.ua/news/zmenshennia-navchalnoho-navantazhennia-na-vykladachiv-i-debiurokratyzatsiia-mon-rezultaty-zasidannia-vru>